

nem gátolhatja létre jövésüket. A' praesidens tehát nem alkotó része a' fűlségnek, hanem csak ügyvivője. 'S az európai alkotmányos ország' fejedelme nem csak alkotó részét teszi a' törvényhozásnak, hanem azon jogot is osztja az országgyűléssel, a' házakkal v. kamarákkal, hogy törvényeket indítványozhasson. A' praesidens nem bír hasonló indítványozási joggal. A' fejedelem legtöbb alkotmányos országában, Európának befoly azon törvényhozó test' összealkotására, mellynek maga is egy része, a' mennyiben joga van az egyik ház' tagjait szabad tetszése szerint nevezni ki, 's az országgyűlést eloszlatni. Az amerikai praesidens sem a' törvényhozó test' alkotására be nem foly, sem ezt el nem oszthatja. — A' fejedelemnek vannak a' házokban bizonyos számú képviselői, kik előterjesztik nézeteit, pártolják akaratját, 's minden erővel igyekeznek győzelmet szerezni elveinek. A' praesidensnek nincs helye a' congressusban; ministerei szintűgy kizáratvák, mint maga, 's csak közvetőleges utakon gyakorolhatja azon hatalmas testületre befolyását 's ruházhatja arra nézeteit. Az alkotmányos király tehát egyenlő lépést jár a' törvényhozó testtel, melly nála nélkül nem tehet semmit, valamint ő sem ama' nélkül; a' praesidens pedig a' törvényhozás' oldala mellé van állítva, mint alsóbb és függő hatalom.

A' szorosán vett végrehajtó hatalom volna azon pont, mellyben az amerikai praesidens' helyzete legjobban közelíteni látszik az alkotmányos fejedelméhez; azonban itt még több 's fontosabb okai vannak csekélyebb hatalmának. — Először is megelőzi a' fejedelem a' praesident hatalma' tartósságára nézve. Már pedig a' tartósság egyik fő eleme az erőnek. Az ember csak azt szereti 's azt féli, a' mit sokáig reményl tartani. A' praesidens egy választott tisztviselő, 's nem több, mint négy évre. Az alkotmányos fejedelem örökös úr. — A' végrehajtó hatalom' gyakorlásában is folyvásti gondos ellenőrség alá van vetve a' praesidens: elkészíti a' munkálatokat, de nem ő tőle származnak azok; kijelel a' hivatalokra, de nem övé a' kinevezés; míg az alkotmányos fejedelem a' végrehajtás' körében általános úr. — Az egyesült státusok' praesidense felelőség alatt áll minden teteménnyre nézve; az alkotmányos király' személye szent és sérthetetlen.

Ide számlálhatni még azon tetemes befolyást is, melly a' köz tisztviselők' nagy számának kinevezéséből ered, kik mindnyájan a' végrehajtó hatalomnak köszönik hivatalaikat. Franciaországban e' tisztviselők' száma 138000-re megy, 's a' státusnak 200 millió frankjába kerül. Ezen 138000 kinevezést egyenként úgy tekinthetni, mint az erőnek mind meg annyi elemét. — A' praesidensnek nincs joga a' közhivatalokra személyeket nevezni, 's e' közhivatalok' száma alig 12,000.

Azonban mind az alkotmányos fejedelmek, mind a' praesidens fölött van egy intéző hatalom, a' közvélemény' hatalma. E' hatalom, ha kevesbbé elismért, kevesbbé szabályozott is egyéb országokban, mint az egyesült státusokban, csakugyan mindenütt egyformán létezik, 's a' törvényhozás' életadó elve, bár egyik helyen szabadabbak fejlődési, mint a' másikon. Amerikában a' választásokban 's néphatározásokban mutatkozik az, Franciaországban pedig revolúciók által.

Kéri.

Historiai válaszok

a' két magyar haza' egyesülése, 's Magyarország a' részekhez való joga felett.

(Polytátia.)

Az említett 1691-diki útasítás' 12-dik pontja így vagyon: ha úgy esnék a' dolog, hogy urunkat nagyságát olyan formában confirmálná Felsége a' fejedelemségben, hogy Erdélyt intra alpes hadna csak eő Nagysága' kezénél, és a' partiumot el akarná Erdélytől ő Felsége szakasztani, ő kegyelmek igen serio munkálódják, hogy a' partium Erdélytől el ne szakasztassék, már sok időtől fogva a' partium Erdélyhez lévén incorporálva, az erdélyi törvényekkel is szoktanak élni; másként is hiszem Erdélylyel együtt az ő Felsége' szolgálatjában való terheket együtt viselik el, 's ő Felségének is egyet teszen, ha az ő Felsége' szolgálatját véghez viszik Erdélylyel, mintha Magyarországgal vinnék véghez. Lásd Szásznál 93. l.

Illy okok Magyarországnak közönségesen tudva lévő 's ünnepélyes szerződésekkel megóvott territorialis jusiai ellen bizonyosan semmi erővel nem birnak; nincs is bennök semmi, a' mit megczáfolni szükséges volna.

Nem sokkal nyomnak többet az Alvinczinak 1692-ben adott különös útasításban foglalt okok is, melynek szavai következendők:

Quod ad auctoritatem Gubernatoris, et jurisdictionem regii Gubernii transsylvanici.

Solicitálni kell, mint az előtt, úgy most is, hogy az erdélyi Gubernator' és Tanács' auctoritása extendáltassék a' partiumra is, mellyet állítson his rationibus:

1.) *Ratio sumenda a diplomatis articuli secundi his verbis: Quod donationes collationes etc. simul confirmantur.*

2.) Hogy minden jószágok' birodalma, atyafiságok, hazafiságok, törvények és szokások által úgy egybeszoktak a' partiumbeliekkel, hogy quasi in unum corpus coalescáltak. Uniónk is egy, et his considerationibus perpensis, nehezen szakadnak el egymástól sine magna contristatione et perturbatione.

3.) Mivel hasznosabb ő Felségének, ha az Palatinus' jurisdictioja alá bocsáttatik az Partium, inkább mint az erdélyi Guberniumnak? si aequae fideles sint servi et subditi suae majestatis; sőt in multis casibus, valamint az erdélyi Generalis Commendansnak szükséges alája vetni regimina et praesidia cistibiscana, úgy in politicis conjungálni az partiumot Erdélylyel quoad jurisdictionem gubernii transsylvanici sokszor hasznos, sőt szükséges is lehet; kivált történhetik olyan casus is, ubi militia provincialis etiam in repentinis casibus adhiberi deberet, et similia. Szásznál 262. 263. l.

Ezen okokat az erdélyi Gubernium adá útasításul. Látni való: hogy a' magas hivatalt' férfainak saját érdekeikről forgott a' kérdés; 's még is hoztak-e fel legkisebbet is, a' mi Erdély' jogát a' részekre csak megszeréről is bizonyíthatná? A' harmadik ok a' Felség' önkényéhez szól, azt téven fel, hogy a' magyar király nem Magyarország' jogait, hanem saját tetszését fogja megkérdezni; a' mi valóban sérelmes feltétel. A' második ok, ha állana, minden, bár milly igazságtalan hódoltatást megszentelhetné; feltéven tudniillik, hogy a' hódoltató, az elrablott tartományt a' magáéval húzamos kapcsolatban megtarthatni elég szerencsés volt. Az első ok pedig, ha lehetséges, még a' más kettőnél is jobban elárulja a' szükségget, mellyben e' tárgyra nézve az útasítást

adók valának. I. Leopoldnak Magyarország' territorialis birtokát hitlevele által megcsontítani: célja nem lehetett. A' mohácsi nap óta I. Leopoldig Erdély Magyarországtól különválva volt; 's az azt igazgató külön fejedelmek számtalan adományokat osztogattak, mind magának Erdélynek, mind a' részeknek határaiton belül. Új időszak állván elő: az adományosak biztosítást óhajtottak; 's a' leopoldi hitlevél' második pontjában e' biztosítás mondatik ki. A' pont' ide tartozó szavai ezek:

Secundo. Confirmamus fidelibus statibus omnes Hungariae Regum, similiter omnium a tempore separatae ab Hungaria Transsylvaniae ejusdem Principum Donationes, collationes, privilegia, armales, titulos, officia, dignitates, decimas, et denique quaevis beneficia et bona, sive privatis, sive civitatibus ac communitatibus et coetibus, sive cuicunque ex receptis religionibus addictae ecclesiae, parochiae, vel scholae, tam in Transsylvania, quam partibus Hungariae in Sicilia et Debrecino, praedictis factas, et data etc. Szásznál 121. 122. l.

Olvassa bár ki, 's bár melly feszített figyelemmel, 's mondja meg: abból, hogy az Erdélyben és részekben a' magyar királyok és erdélyi fejedelmek által tett adományok 's több e' félék megerősítettnek, következhetik-e egyéb, mint az, hogy tehát az illy adományt nyert magányosak és közönségek eddigi tulajdonaikat, mind Erdélyben, mind a' részekben bátran megtarthatják? E' szavakban Erdély és a' részek közti diplomatai viszonyokról egy szó sincs; 's ha volna szó, annak természetesen és igazságosan a' magyarországi jusokat fenntartott szerződések' értelmében, a' magyar territorium' kiegészítésére kedvezőleg kellene hangzani.

Bizonyítják ezt magának I. Leopold királynak nyilatkozásai.

Az alvincziana resolutio 12-dik pontja így vagyon: *Partes regni Hungariae, Transsylvaniae annexas, inter quas etiam Debrecinum comprehenditur, quod spectat: cum difficile sit ex iis, tamquam notorio Hungariae membro status Hungariae excludi, ita sua Majestas rem instituet, ut pro administratione officiorum, quae illis in partibus vocare contingerit (reciproco inter Transsylvaniam et Hungariam status stabilito incolatus*

jure) non minus transsylvanicae quam hungaricae nobilitatis et nationis ratio habeatur. Szásznál 384. l.

A' mi itt a' részokról általánosán mondatik, ugyan az a' 19. pontban Kővárvidékre is alkalmazva lön: Districtum autem Kőváriensem regno Hungariae subtrahi, aut cum Transsylvania commisceri supradictae rationes non patiuntur. Ugyan annál 387. l.

Mind ezekből látni való, miképen a' leopoldi hídvél' 2-dik pontjára hivatkozás egy kevésbé feszített, de nem jól irányzott buzgóság' következménye volt; 's hogy valóban semmi ok nem találkozott, miért a' részeknek az anyaországtól visszatartóztatását csak kívánni is lehessen. 'S ennek még világosabban lehető kimutatására nem lesz talán szükségtelen az 1691-diki diaetán készült, 's már felebb is említett útasítás' 13-d. pontját kiírni.

13. Huszt dolgrát igen serio kell ágálni, hogy urunktól ő Felsége el ne vegye, hanem az ő Nagysága' kezénél maradjon, mivel Kegyelmetek azt maga tudja, idvezült Asszonyunk ő Nagysága maga nagy summa pénzben rehabeálta; mivel pediglen gyakrabban eddig úgy volt, hogy a' kik Huszt' várát hírták, a' Főispánság is azoknak kezénél volt, melyre nézve most is serio kell urgeálni, hogy a' Főispánságot másnak ő Felsége ne conferálja, — maradjon urunk ő Nagysága' kezénél; ő Nagysága maga képeben tartozó becsületes hívét, a' ki a' Vármegyét igazgassa, mindenkor tarthat ott. Mindazonáltal nekünk úgy tetszik, hogy ezt a' maramarosi Főispánság' dolgrát ő kegyelmek akkor említsék meg, az mikoron az fejedelemség' confirmatiója' dolgán általmennek, hogy netalántán a' Maramarosi Főispánság' dolgával pro contento kedveskedvén, a' confirmatiót annál inkább differálják. Szásznál 93. 94. l.

Ez útasítás, mint látszik, azon időben készült, midőn Apafi' fejedelemségéhez még remény volt; 's az Erdélyhez legelőbb 1571-ben kapcsolt Maramarosnak még a' fejedelmek alatti állapotáról tétetik szó. Ime tehát az erdélyi rendek Apafit a' fejedelemségben megerősíttetni kívánják; 's kívánják egyszersmind a' magyarországi részeket, 's közöttök Maramarost is Erdélyhez kapcsolva marasztaltatni; még pedig úgy, hogy a' ma-

gyar király a' főispánságot másnak ne adja; hanem a' főispánság maradjon Apafinál, ki a' megye' igazgatására képviselőjét fogná küldeni. Ném magok az erdélyi rendek adják-e itt a' legnyilvánosb példát előnkbe, miből megláthassuk: mely különbség lett legyen Erdély és a' magyarországi részek közt a' kapcsolat' korában is?

Költsey Ferencz.

(Vége következik.)

Niagara' menyasszonya.

(Vége.)

V.

Az 1838-dik év' első napja tiszta volt, mint az ártatlan leánya' első szerelmi gondolatja; alig mult még hét óra 's a' kelő nap' első sugári már gyémántként ragyogtaták a' keményre fagyott hó' fölületét, az egyes fákról függő külön alakzatú jégcsapok pedig az „Ezer egy éj“ tündéerkertjére emlékeztetének, melyből A'adin annyi kincset szerze magának varázs-lámpájával, 's mind e' gyönyörűséget százszorozva tükrözé vissza a' fonséges Niagara-folyam' sima fölszíne, mely Chippewa körül annál nyugalmasb szokott lenni, minél zajosabb lesz e' helyen alul, a' világhírű zuhatagok' közelében. Chippewában még minden csendes volt, csak a' hely' végén elterjedő táborban látszék némelly élet uralkodni. Az őrtüzek közt ugyanis vastag bundákba burkolt fegyveresek, angolok, indiánok és szerezcsenek jártak föl 's alá súlyos puskákkal vállaikon, 's füttyölve, danolva 's zúgolódva tölték a' kellemetlen örökös' idejét, mely illy dermesztő hidegben 's nyikorgó tükörsima havon valóban mindenivel eluntathatá a' katonai életet, főleg ha zsoldvágy 's nem honszeretet buzdítá e' nyugtalan életmód választására. A' tábor' végén, Niagara' partja mellett, fölállított ágyutelep' elő részén egy középkorú férfi álla könnyű lovagbundában, 's egészen elmerülve látszék a' természet' bájjelenetinek csodálásában, midőn egy a' táborból hozzá közelítő fiatal katona, díszjeleiről ítélve tábori segéd, e' szókkal ébreszté fel őt merengésiből: „Bocsánat sir, hogy bátor vagyok önt figyelmeztetni azon veszélyre, melynek személyét kiteszi. A' nap már megengedi külön-